

6. Kamu Maliyesi

2015 yılının ilk üç çeyreği itibarıyla, merkezi yönetim faiz dışı fazlası önceki yılın aynı dönemine göre artmış, buna karşın faiz giderlerindeki görece yüksek artışın etkisiyle merkezi yönetim bütçe açığı da bir miktar yükselmiştir. Faiz dışı harcamalar son yıllarda içine girdiği yüksek artış eğilimini korurken, vergi gelirleri performansı beklentilerin ve hedefin üzerinde seyretmektedir. Özellikle, ÖTV ve KDV gibi dolaylı vergi geliri artış hızlarının yüksek seviyede olduğu gözlenmektedir.

2016-2018 dönemini kapsayan Orta Vadeli Program (OVP) kamuoyuna açıklanmıştır. OVP'de maliye politikasının ekonomik istikrarın desteklenmesine, büyüme potansiyelinin yukarı çekilmesine, yurtiçi tasarrufların artırılarak cari açığın kontrol altında tutulmasına ve fiyat istikrarına yardımcı olacak şekilde uygulanacağı belirtilmektedir. Maliye politikasının söz konusu hedeflere destek sağlaması için kamu harcamalarındaki artış hızının ve kamu kesimi borçlanma gereğinin kontrol altında tutularak bütçeye esneklik kazandırılacağı ve kamu tasarruf-yatırım açığının tedrici olarak azaltılacağı ifade edilmektedir. Ayrıca, kamu harcamalarında büyümeyi destekleyecek altyapı yatırımlarına, eğitime ve Ar-Ge desteklerine öncelik verileceğine işaret edilmektedir. Diğer yandan, kamu gelirlerinin kalitesinin artırılacağı ve bu çerçevede süreklilik arz etmeyen gelirlerin orta ve uzun vadede kamu harcama seviyesini kalıcı olarak yükseltecek politikaların finansmanında kullanılmayacağına altı çizilmektedir. Bu çerçevede, OVP dönemi boyunca sıkı maliye politikası uygulamaları neticesinde mali disiplinin devam ettirileceği ve borç stokunun GSYİH'ye oranının da kademeli olarak düşmeye devam edeceği öngörülmektedir (Tablo 6.1). Öngörülen mali uyumun faiz dışı harcamalardaki artış hızını kontrol altında tutmak suretiyle sağlanacağı ve bu gelişmeye paralel olarak da zaman içinde vergi gelirlerinin GSYİH'ye oranının bir miktar azalacağı gözlenmektedir.

2015 yılında merkezi yönetim bütçe açığının GSYİH'ye oranının bir önceki yıl seviyesinde kalacağı ve yüzde 1,3 oranında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir (Tablo 6.1). OVP'de öngörülen gerçekleşme tahminlerine baktığımızda, 2015 yılında kamu harcamalarında hedefin önemli ölçüde yukarısında kaldığı görülmektedir. Buna rağmen, vergi gelirlerindeki yüksek performans sayesinde bütçe açığındaki sapmanın sınırlı kalacağı beklenmektedir.

Tablo 6.1.
Merkezi Yönetim ve Genel Devlet Bütçe Dengesi
(GSYİH'nin Yüzdesi Olarak)

	2014	2015*	2016**	2017**	2018**
Harcamalar	25,6	26,1	25,3	24,7	23,9
Faiz Dışı Harcamalar	22,8	23,3	22,7	22,2	21,5
Faiz Giderleri	2,9	2,8	2,6	2,5	2,4
Gelirler	24,3	24,8	24,5	24,0	23,5
Vergi Gelirleri	20,1	21,1	20,7	20,6	20,5
Diğer Gelirler	4,2	3,8	3,8	3,4	3,0
Bütçe Dengesi	-1,3	-1,3	-0,7	-0,6	-0,4
Faiz Dışı Denge	1,5	1,5	1,8	1,9	2,0
Genel Devlet Dengesi	-0,6	0,0	-0,1	-0,2	0,0
Genel Devlet Faiz Dışı Dengesi	2,3	2,9	2,5	2,4	2,5
AB Tanımlı Nominal Borç Stoku	33,5	34,0	32,8	31,3	30,0

* Gerçekleşme Tahmini.

** Program.

Kaynak: Orta Vadeli Program (2016-2018).

6.1. Bütçe Gelişmeleri

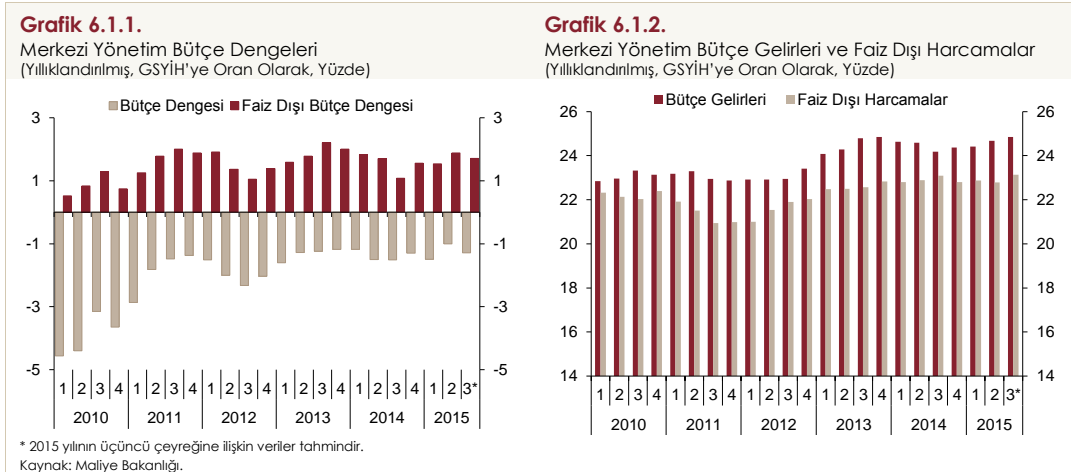
Merkezi yönetim bütçe dengesi 2015 yılı Ocak-Eylül döneminde 13,5 milyar Türk lirası açık vermiş, faiz dışı bütçe fazlası ise 31,3 milyar Türk lirası olarak gerçekleşmiştir (Tablo 6.1.1). 2015 yılının ilk dokuz ayında önceki yılın aynı dönemine kıyasla merkezi yönetim faiz dışı fazlasında artış gözlenmesine karşın, faiz giderlerindeki görece olarak yüksek artışın etkisiyle merkezi yönetim bütçe açığı sınırlı miktarda yükselmiştir.

Tablo 6.1.1.
Merkezi Yönetim Bütçe Büyüklükleri
(Milyar TL)

	2014 Ocak-Eylül	2015 Ocak-Eylül	Artış Oranı (Yüzde)	Gerçekleşme/ Bütçe Hedefi (Yüzde)
Merkezi Yönetim Bütçe Giderleri	325,4	367,7	13,0	77,7
Faiz Giderleri	38,3	44,8	17,0	82,9
Faiz Hariç Bütçe Giderleri	287,2	322,9	12,4	77,1
Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri	313,5	354,2	13,0	78,4
I. Vergi Gelirleri	258,7	298,3	15,3	76,6
II. Vergi Dışı Gelirler	42,8	42,2	-1,6	81,9
Bütçe Dengesi	-11,9	-13,5	-	-
Faiz Dışı Denge	26,3	31,3	18,8	94,8

Kaynak: Maliye Bakanlığı.

2014 yılında bir miktar yükselen merkezi yönetim bütçe açığının GSYİH'ye oranının, 2015 yılının üçüncü çeyreğinde 2014 yılı sonundaki seviyesini koruyarak yüzde 1,3 oranında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir (Grafik 6.1.1). Faiz dışı bütçe fazlasının GSYİH'ye oranı ise, 2012 yılının üçüncü çeyreğinde gördüğü yüzde 1,1 oranındaki düşük seviyeden sonra artmaya başlamış ve 2013 yılını yüzde 2 seviyesinde kapatmıştır. 2014 yılında yüzde 1,6 seviyesine gerilemiş bulunan söz konusu oranın 2015 yılı üçüncü çeyreği itibarıyla yüzde 1,7 seviyesine yükselmesi beklenmektedir.

2012 yılından itibaren belirgin bir artış eğilimine giren ve 2013 yılı sonunda yüzde 22,8 olarak gerçekleşen merkezi yönetim faiz dışı harcamalarının GSYİH'ye oranı, 2014 yılının üçüncü çeyreği itibarıyla 2008 yılından bu yana en yüksek seviyesi olan yüzde 23,1 oranına ulaşmıştır. 2014 yılının son çeyreğinde bir miktar düşerek yüzde 22,8 oranına gerileyen söz konusu oranın 2015 yılı üçüncü çeyreği itibarıyla artarak yüzde 23,1 seviyesine tekrar çıkması beklenmektedir (Grafik 6.1.2). Diğer yandan, merkezi yönetim bütçe gelirlerinin GSYİH'ye oranı, 2012 yılı Eylül ayında ve 2013 yılı Ocak ayında gerçekleştirilen vergi düzenlemelerinin ve iktisadi faaliyetlerdeki görece hızlanmanın etkisiyle, 2013 yıl sonu

İtibarıyla yüzde 24,8 oranına çıkmıştır. 2014 yılında, özellikle iç talebe dayalı vergi gelirlerindeki yavaşlamanın etkisiyle yüzde 24,3 seviyesine gerileyen söz konusu oranın, 2015 yılı üçüncü çeyreğinde artarak yüzde 24,8 seviyesinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Merkezi yönetim faiz hariç bütçe giderlerinin 2012 yılının ikinci yarısından itibaren içine girdiği artış eğiliminin 2015 yılının ilk dokuz ayında da sürdüğü gözlenmektedir. Bu çerçevede, merkezi yönetim faiz hariç bütçe giderleri 2015 yılının Ocak-Eylül döneminde önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 12,4 oranında artmıştır (Tablo 6.1.2).

Tablo 6.1.2.

Merkezi Yönetim Faiz Dışı Harcamaları (Milyar TL)

	2014 Ocak-Eylül	2015 Ocak-Eylül	Artış Oranı (Yüzde)	Gerçekleşme/ Bütçe Hedefi (Yüzde)
Faiz Hariç Bütçe Giderleri	287,2	322,9	12,4	77,1
1. Personel Giderleri	84,4	95,0	12,6	79,8
2. SGK Devlet Primi Giderleri	14,1	15,5	9,9	76,3
3. Mal ve Hizmet Alım Giderleri	24,6	28,4	15,3	69,0
4. Cari Transferler	125,0	138,8	11,1	78,7
a) Görev Zararları	2,0	3,0	50,2	67,4
b) Sağlık, Emeklilik ve Sosyal Y.C.	62,3	63,3	1,6	78,5
c) Tarımsal Destekleme Ödemeleri	7,8	8,4	8,4	84,4
d) Gelirden Ayrılan Paylar	35,1	41,6	18,6	76,5
5. Sermaye Giderleri	27,0	29,9	10,8	73,1
6. Sermaye Transferleri	4,3	5,6	30,1	81,7
7. Borç Verme	7,8	9,7	23,6	91,8

Kaynak: Maliye Bakanlığı.

2015 yılının Ocak-Eylül döneminde faiz hariç bütçe giderleri içindeki ana kalemlerden mal ve hizmet alım giderleri ile personel giderleri sırasıyla yüzde 15,3 ve yüzde 12,6 oranında artarken, cari transferlerdeki artış oranı yüzde 11,1 düzeyinde kalmıştır. Cari transferlerdeki artışın görece olarak düşük kalmasında sağlık, emeklilik ve sosyal yardım giderlerindeki yüzde 1,6 oranındaki sınırlı yükseliş belirleyici olmuştur. Merkezi yönetim gelirlerinden diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ayrılan paylarda ise yüzde 18,6 seviyesinde yüksek oranlı artış kaydedilmiştir. Söz konusu artışta 2015 yılının ilk dokuz ayındaki yüksek merkezi yönetim vergi geliri performansı kadar, yerel idarelerin borçlarına mahsup edilmek üzere kesinti yapılması uygulamasının kaldırılması da etkili olmuştur. Sermaye giderlerindeki artışta yol yapım giderlerindeki yükseliş belirleyici iken, sermaye transferlerindeki yüksek artışta il özel idarelerine yapılan sermaye transferi önemli rol oynamıştır. Borç verme kalemindeki yüzde 23,6 oranındaki artışın gerisinde ise KİT'lere verilen borçlardaki yükseliş yatmaktadır.

2015 yılının ilk dokuz ayında merkezi yönetim genel bütçe gelirleri bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 12,9 oranında yükselmiştir (Tablo 6.1.3). Söz konusu dönemde vergi gelirleri yüksek bir performans göstererek yüzde 15,3 oranında artmış iken, vergi dışı gelirlerde sınırlı bir azalış kaydedilmiştir. Vergi gelirleri incelendiğinde, 2015 yılının Ocak-Eylül döneminde önceki yılın aynı dönemine göre tüketime dayalı vergiler ve gelir vergisinde yüksek oranlı artışlar olduğu gözlenmektedir. Kurumlar vergisi ise şirket ve kurum karlarındaki yavaşlamaya paralel olarak sınırlı oranda yükselmiştir. Asgari ücret artışlarının 2015 yılında yüksek olması, gelir vergisi büyük ölçüde maaş ve ücretler üzerinden kesilen stopajlardan sağlandığından tahsilatı olumlu yönde etkilemiştir. Tüketime dayalı olan vergi türlerinden ÖTV, dahilde alınan KDV ve ithalde alınan KDV sırasıyla yüzde 18,5, yüzde 17,8 ve yüzde 13,4 oranında artmıştır. ÖTV tahsilatının ayrıntıları incelendiğinde ise, motorlu taşıtlar üzerinden yapılan tahsilatın yüzde 45,2 gibi çok yüksek bir oranda arttığı göze çarpmaktadır. ÖTV tahsilatı içinde yüksek paya sahip olan,

petrol ve doğalgaz ürünleri üzerinden yapılan tahsilattaki artışın ise düşük kalarak yüzde 11,9 oranında gerçekleştiği görülmektedir.

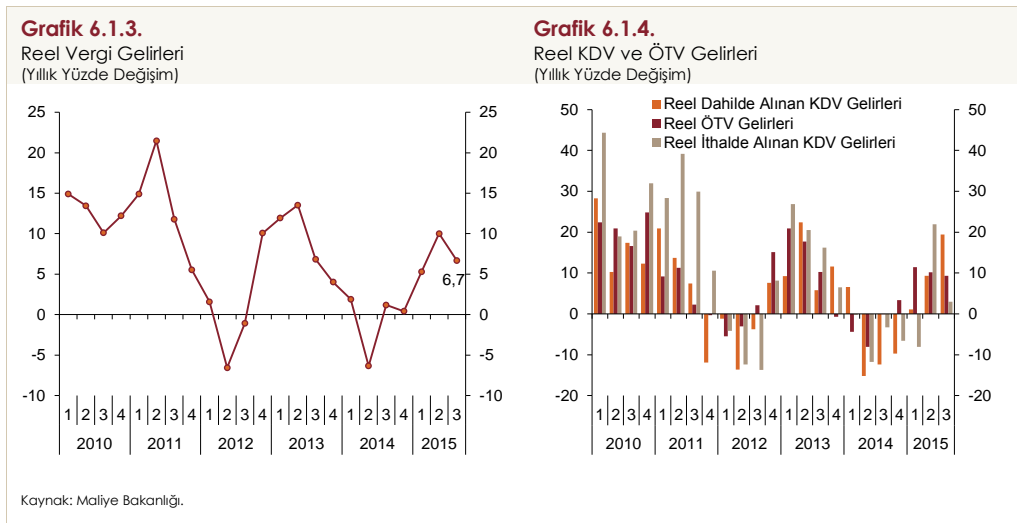
Tablo 6.1.3.Merkezi Yönetim Genel Bütçe Gelirleri
(Milyar TL)

	2014 Ocak-Eylül	2015 Ocak-Eylül	Artış Oranı (Yüzde)	Gerçekleşme/ Bütçe Hedefi (Yüzde)
Genel Bütçe Gelirleri	301,5	340,4	12,9	77,2
I-Vergi Gelirleri	258,7	298,3	15,3	76,6
Gelir Vergisi	53,2	61,9	16,5	75,2
Kurumlar Vergisi	24,1	24,5	1,5	67,8
Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	29,3	34,5	17,8	78,0
Özel Tüketim Vergisi	65,4	77,4	18,5	82,4
İthalde Alınan Katma Değer Vergisi	47,1	53,4	13,4	71,1
II-Vergi Dışı Gelirler	42,8	42,2	-1,6	81,9
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	11,4	13,2	15,2	138,8
Faizler, Paylar ve Cezalar	22,1	19,7	-10,6	68,4
Sermaye Gelirleri	6,8	7,2	6,2	68,9

Kaynak: Maliye Bakanlığı.

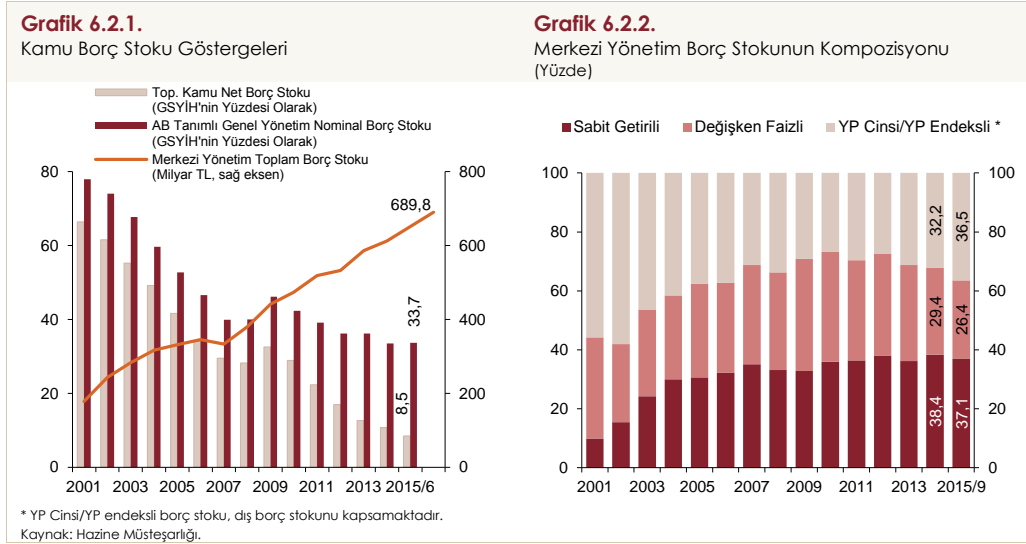
Vergi dışı gelirlerin performansının bir önceki yıl seviyesinde kalmasında, 6360 sayılı Kanun ile feshedilen il özel idarelerinden 2014 yılı Mart ayında bütçeye intikal eden ve süreklilik arz etmeyen 3 milyar TL tutarındaki tahsilatın yarattığı baz etkisi önemli rol oynamıştır. Diğer yandan, 2014 yılı Ocak-Eylül döneminde özelleştirme geliri olarak bütçeye aktarılan tutar 5,3 milyar Türk lirası iken, 2015 yılının aynı döneminde özelleştirme tahsilatı 6,1 milyar Türk lirası olmuştur.

2012 yılının Eylül ayında bazı vergi oranlarında gerçekleştirilen artışlar ve baz etkisiyle birlikte pozitif değerler almaya başlayan reel vergi gelirlerindeki yıllık değişim oranı, 2013 yılının üçüncü çeyreğinden itibaren yavaşlamaya başlamış ve 2014 yılının son çeyreği itibarıyla vergi gelirleri reel olarak bir önceki yıl seviyesinde gerçekleşmiştir. 2015 yılının üçüncü çeyreğinde ise reel vergi gelirlerinde önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 6,7 oranında bir artış gerçekleşmiştir (Grafik 6.1.3). Söz konusu artışın alt kalemleri incelendiğinde, tüketime dayalı vergilerden dahilde alınan KDV, ÖTV ve ithalde alınan KDV tahsilatlarının reel olarak sırasıyla yüzde 19,5, yüzde 9,3 ve yüzde 3 oranında yükseldiği görülmektedir (Grafik 6.1.4).

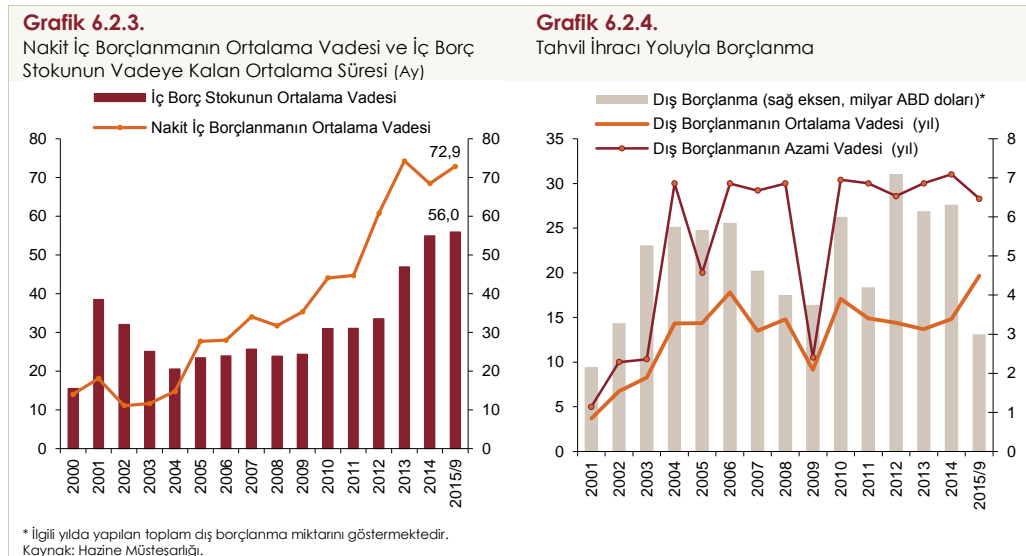

6.2. Kamu Borç Stokundaki Gelişmeler

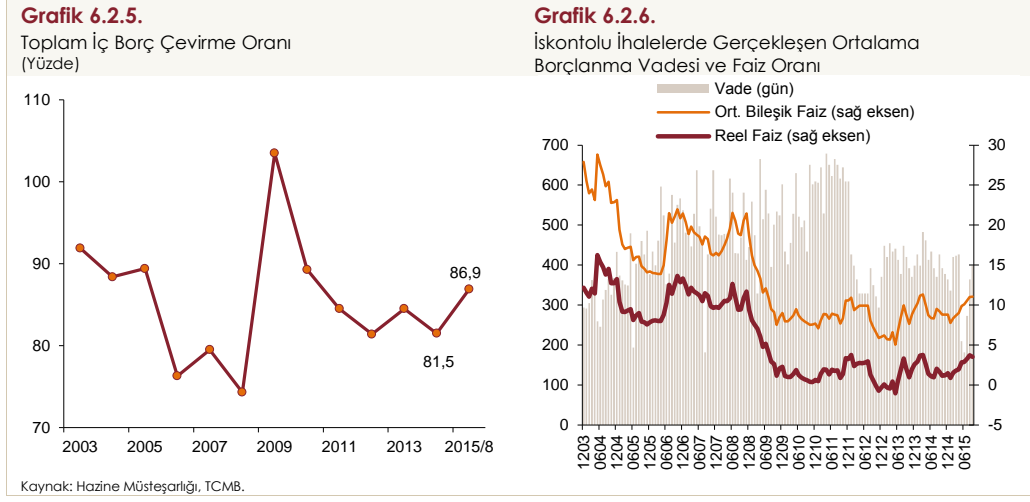
Merkezi yönetim borç stoku, 2015 yılı Eylül ayı itibarıyla 689,8 milyar Türk lirası seviyesindedir (Grafik 6.2.1). Yılın ilk yarısında, toplam kamu net borç stokunun GSYİH'ye oranı, 2014 yıl sonuna göre 2,2 puan azalırken, AB tanımlı genel yönetim nominal borç stokunun GSYİH'ye oranı yaklaşık olarak aynı düzeydedir (Grafik 6.2.1).

Sabit getirili borç senetlerinin toplam borç stoku içindeki payı, 2014 yılına kıyasla bir miktar azalmıştır (Grafik 6.2.2). İç borçlanmanın döviz ve faiz yapısını incelediğimizde ise, 2015 yılının ilk sekiz ayında yapılan sabit faizli borçlanmanın payının bir önceki yıla göre arttığı görülmektedir. Kamu mevduatının aylık ortalama borç servisini karşılama oranı yüzde 313,9'dur. İç borç stokunun vadeye kalan ortalama süresi 56 ay düzeyindedir (Grafik 6.2.3). Tahvil ihracı yoluyla gerçekleştirilen dış borçlanmanın tutarı ise 3 milyar ABD doları olup, söz konusu borçlanmanın ortalama vadesi 19,7 yıl olmuştur (Grafik 6.2.4).

İç borç çevirme oranı, 2015 yılı Ağustos ayı sonunda yüzde 86,9 düzeyindedir (Grafik 6.2.5). Ortalama reel faiz oranı¹ ise, 2015 yılı başından itibaren artış sergilemiştir (Grafik 6.2.6).

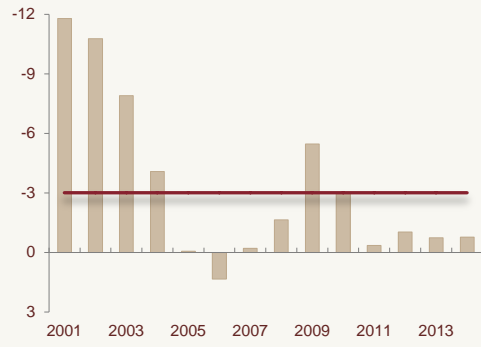
¹ Reel faizler, nominal faiz oranlarının (Hazine'nin yaptığı TL cinsi kuponlu senet ihalesinde kabul edilen ortalama yıllık bileşik faiz oranı) gelecek on iki aylık TÜFE beklentisinden (TCMB Beklenti Anketi) arındırılması suretiyle hesaplanmıştır.

Kutu
6.1

Kamu Borç Stoku ve Bütçe Açığındaki Gelişmeler: Uluslararası Karşılaştırma

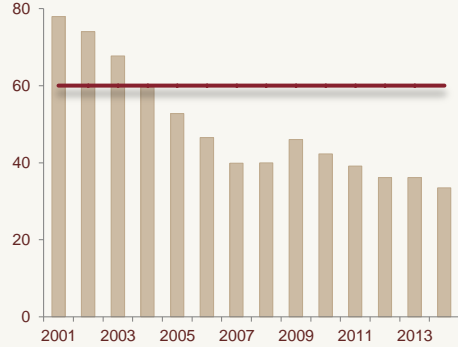
Ülkemizde, 2001 yılının Şubat ayında ortaya çıkan ekonomik krizi izleyen süreçte gerçekleştirilen yapısal reformlar ve mali disiplini sağlamaya yönelik olarak alınan önlemlerle birlikte kararlılıkla uygulanan sıkı maliye politikaları sonucunda kamu maliyesi dengelerinde belirgin bir iyileşme söz konusu olmuştur. 2001 yılında yaklaşık olarak yüzde 12 seviyesinde olan genel devlet bütçe açığının GSYİH'ye oranı, sıkı maliye politikasının güçlendirilerek sürdürülmesiyle birlikte 2005 yılında Maastricht ölçütü olan yüzde 3'ün altına gerilemiş, 2006 yılında ise bütçe fazlası verilmiştir (Grafik 1). Benzer şekilde, 2001 yılında yüzde 78 olan kamu borç stokunun GSYİH'ye oranı, 2004 yılı itibarıyla yüzde 60 olan Maastricht ölçütünün altına gerilemiş, izleyen yıllarda da düşüş eğilimini devam ettirmiştir (Grafik 2).

Grafik 1. Genel Devlet Bütçe Açığı (GSYİH'nin Yüzdesi Olarak)

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı

Grafik 2. Kamu Borç Stoku (GSYİH'nin Yüzdesi Olarak)

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

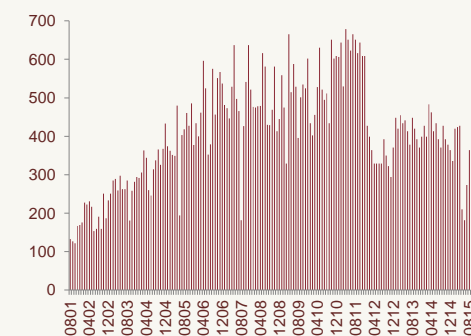
Kamu maliyesinde ortaya çıkan olumlu performans sonucunda, 2003 yılının sonlarından itibaren Hazinesin borçlanma maliyeti hızla gerilemeye başlamış (Grafik 3) ve borçlanmanın vadesi belirgin olarak uzama eğilimine girmiştir (Grafik 4). Kamu borç stokunun GSYİH'ye oranında gözlenen hızlı düşüşle birlikte, 2001 krizi sonrasındaki süreçte ekonominin en temel gündem maddelerinden birisini oluşturan kamu borcunun sürdürülebilirliği sorunu, 2005 yılı itibarıyla gündem dışı kalmıştır.

Grafik 3. Reel Faiz (2 Yıl Vadeli Hazine Tahvil)

Kaynak: BIST, TCMB.

Grafik 4. Borçlanmanın Ortalama Vadesi (Gün)

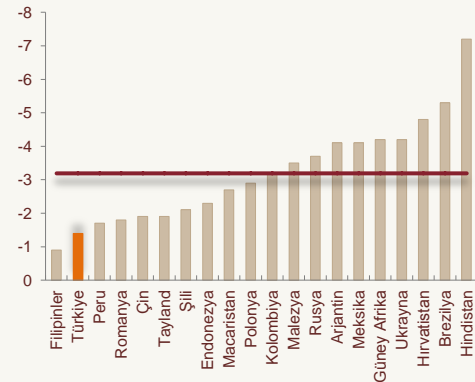
Kaynak: Hazine Müsteşarlığı.

Küresel ekonomik krizin olumsuz etkilerini gidermeye yönelik olarak 2009 yılında uygulanmaya başlanan geniş kapsamlı mali teşvik paketleri ve finansal kurtarma programları, gelişmiş ülkelerde daha belirgin olmak üzere, kamu açıklarının ve borç stokunun küresel ölçekte hızlı bir şekilde artmasına neden olmuştur. Bunun yanı sıra, krizle birlikte iktisadi faaliyette ortaya çıkan daralmaya bağlı olarak vergi gelirlerinde yaşanan gerilemeler de, bütçe açıklarındaki artışların hızlanmasına katkıda bulunmuştur. Ülkemizde de, kamu mali dengelerinde yaşanan küresel eğilime paralel şekilde 2009 yılında bütçe açığı ve borç stokunun GSYİH'ye oranlarında belirgin artışlar söz konusu olmuştur. İzleyen yıllarda ise mali teşviklerin tedricen uygulamadan kaldırılması, iktisadi faaliyette gözlenen hızlı toparlanma sürecinin vergi gelirlerini olumlu yönde etkilemesi ve bütçe disiplini sağlamaya yönelik adımların atılmasıyla birlikte kamu maliyesi dengeleri yeniden iyileşme eğilimine girmiş (Grafik 1 ve 2), iç borçlanma faizleri belirgin olarak azalırken, borçlanmanın vadesi yeniden uzamaya başlamıştır (Grafik 3 ve 4).

Küresel ekonomik kriz sürecinde üretim kapasitelerinde ortaya çıkan düşüşler ve vergi gelirlerindeki azalma, aralarında Türkiye'nin de yer aldığı yükselen piyasa ekonomilerinin bütçe dengelerini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu ülke grubunun bütçe açığının satın alma gücü paritesi ile ağırlıklandırılmış GSYİH'ye oranı 2007 yılında sıfıra yakın iken, bu oran 2009 yılında yüzde 5 düzeyine yükselmiştir.² Bununla birlikte, yükselen piyasa ekonomilerinin görece daha düşük düzeylerde bütçe açığı ve borç stoku oranlarıyla küresel ekonomik kriz sürecine girmeleri ve uyguladıkları mali teşvik programlarının daha dar kapsamlı olması, bu ülkelerin kamu maliyesi performansında belirleyici olmuştur. Böylece, yükselen piyasa ekonomileri küresel ekonomik krizi izleyen yıllarda, iktisadi faaliyette yaşanan görece hızlı toparlanmanın da katkısıyla, kamu mali dengelerinde görece hızlı bir iyileşme sağlayabilmişlerdir.

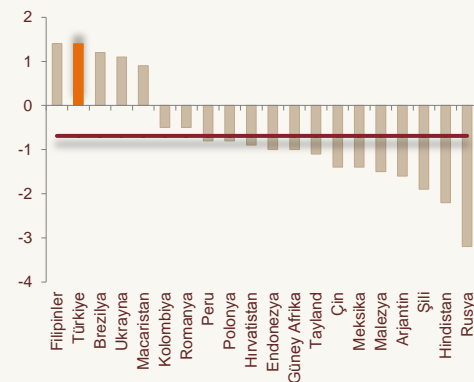
Kamu maliyesi dengeleri açısından Türkiye'nin, mali disiplinde sağlanan sürekliliğin de önemli katkısıyla, özellikle küresel kriz sonrası dönemde yükselen piyasa ekonomilerine kıyasla daha başarılı bir performans sergilediği görülmektedir. IMF tahminlerine göre 2015 yılında Türkiye'nin genel devlet bütçe dengesinin GSYİH'ye oranının yüzde -1,4 (Grafik 5), genel devlet faiz dışı bütçe dengesinin GSYİH'ye oranının ise yüzde 1,4 (Grafik 6) olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.³ Her iki büyüklük de, 2015 yılı itibarıyla yükselen piyasa ülke ortalamalarına göre oldukça iyi bir konumda bulunmaktadır.

Grafik 5. Genel Devlet Bütçe Dengesi (2015 Tahmini)
(GSYİH'nin Yüzdesi Olarak)

Kaynak: IMF, Fiscal Monitor, Nisan 2015.

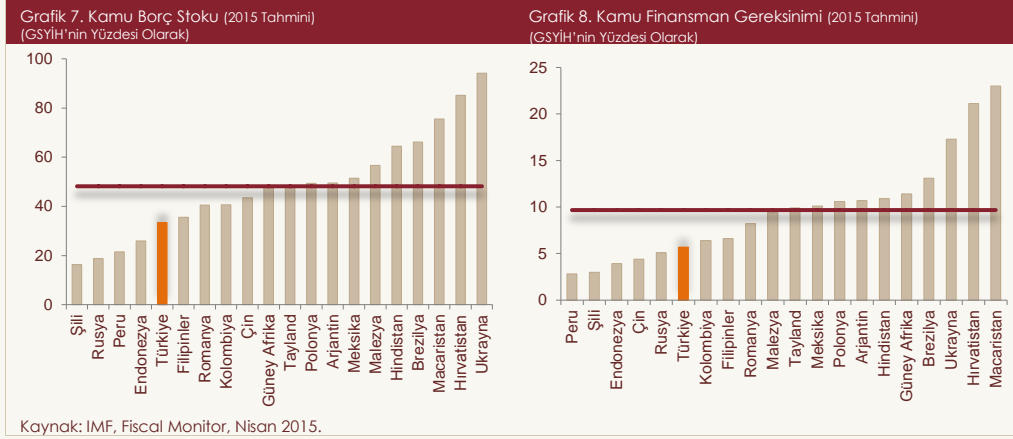
Grafik 6. Genel Devlet Faiz Dışı Bütçe Dengesi (2015 Tahmini)
(GSYİH'nin Yüzdesi Olarak)

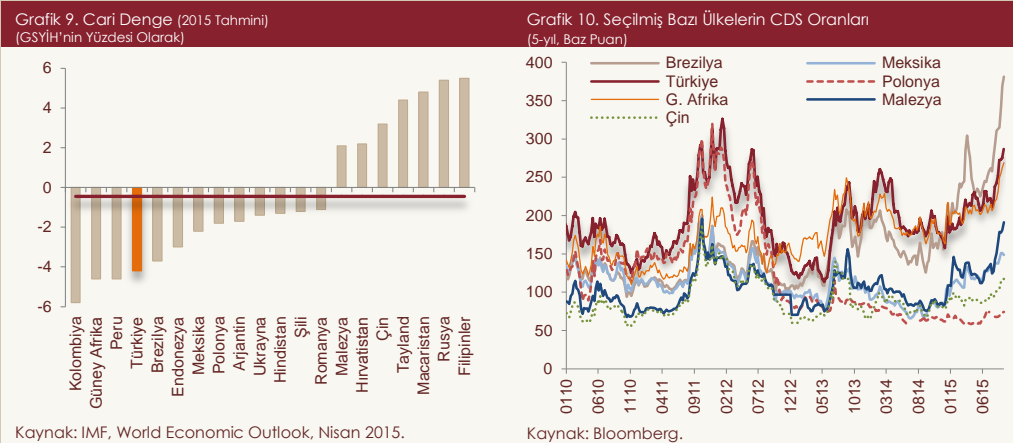
² IMF, Fiscal Monitor, Mayıs 2010.

³ IMF, Fiscal Monitor, Nisan 2015.

Benzer şekilde, yine IMF'ye göre Türkiye'nin kamu borç stokunun GSYİH'ye oranının 2015 yılı itibarıyla yüzde 33,4 (Grafik 7), kamu finansman gereksiniminin⁴ GSYİH'ye oranının ise yüzde 5,7 (Grafik 8) olacağı tahmin edilmektedir.⁵ Makroekonomik istikrar açısından kritik önemde olan her iki oranın da yükselen piyasa ülke ortalamalarının belirgin bir şekilde altında olduğu görülmektedir.

Türkiye'nin yükselen piyasa ekonomileri arasında görece yüksek bir cari açık oranına sahip olması ve son zamanlarda uluslararası finansal piyasalarda yaşanan belirsizliklerin de etkisiyle gruptaki diğer ülkelerle birlikte Türkiye'nin de Kredi Temerrüt Takası (CDS) primlerinde artış gözlenmiştir (Grafik 9 ve 10). TCMB tarafından 2010 yılından beri uygulanan ve temel amaç olan fiyat istikrarı yanında finansal istikrarı da gözetilen yeni politika çerçevesi makrofinansal risklerin kontrol altına alınmasında ve cari açığa bir dengelenme süreci yaşanmasında etkili olmuştur. Benzer şekilde, BDDK tarafından alınan makroihtiyati tedbirler de bu süreçlere önemli katkı sağlamıştır. Uygunlanan para politikası ve makroihtiyati politikaların yanı sıra yukarıda bahsedilen şekilde kamu maliyesindeki temkinli yaklaşımın bu dönemde devam ettirilmesi, Türkiye ekonomisinin dış belirsizlikler karşısında dayanıklılığını artıran en önemli politika bileşenlerinden olmuştur.

⁴ Belli bir yıl için kamu finansman gereksinimi, o yıldaki kamu borçlanma gereği (genel devlet bütçe açığı) ile o yıl içerisinde vadesi dolan borç toplamından oluşmaktadır.

⁵ IMF, Fiscal Monitor, Nisan 2015.

Sonuç olarak Türkiye'nin, içinde yer aldığı diğer yükselen piyasa ekonomileri ile kıyaslandığında, kamu maliyesi dengeleri açısından olumlu bir performans sergilediği ve ülkemizde gerektiğinde makroekonomik istikrarı sağlamaya yönelik olarak uygulanacak ihtiyari maliye politikaları açısından görece olarak daha geniş bir mali alan bulunduğu görülmektedir. Bu durum, küresel ekonomik kriz sürecinde ve sonrasında, finansal sistemimizin sağlamlığı ile birlikte, Türkiye'nin riskliliğindeki görece iyileşmeyi sağlayan ve reel faizlerde düşüşe katkı veren en önemli unsurlardan biri olmuştur. Küresel finans piyasalarındaki belirsizliklerin artmasıyla birlikte küresel risk iştahının azalmaya başladığı, buna bağlı olarak da yükselen piyasa ekonomilerine yönelik sermaye akımları üzerindeki aşağı yönlü risklerin arttığı mevcut konjonktürde, mali disipline dair kazanımların korunarak daha da ileriye götürülmesi önem taşımaktadır. Mali disiplini kalıcı hale getirecek ve tasarruf açığını azaltacak her türlü tedbir makroekonomik istikrarı destekleyecek ve uzun vadeli faizlerinin düşük düzeylerde seyretmesini sağlayarak toplumsal refaha olumlu katkıda bulunacaktır.